

Ako sa bojuje s korupciou v Nemecku?

Pred nedávnom (14.4.) prebehla na facebooku www. jetotak za značného záujmu publika beseda s nemeckým protikorupčným policajným špecialistom Wolfgangom Lindnerom. Hoci jeho návšteva na Slovensku bola venovaná hlavne predstaveniu systému anonymizovaného elektronického oznamovania korupcie a hospodárskej kriminality, vo všetkých svojich vystúpeniach a rokovaní zdôrazňoval úlohu preventívnych opatrení v oblasti boja proti korupcii. Tvrdil, že odhaľovanie korupcie a represia sú síce dôležité, ale z pohľadu štátu je oveľa účinnejšie investovať do predchádzania vzniku korupcie. V Nemecku berú túto prácu tak vážne, že dokonca aj u W. Lindnera, ktorého postavenie je porovnateľné s našim riaditeľom Úradu boja proti korupcii, tvorí najrôznejšie formy preventívnej činnosti značnú časť pracovnej náplne.

Čo si pod pojmom prevencia korupcie vo verejnej správe predstavuje Dolné Sasko je možné vyčítať z antikorupčnej smernice, ktorá v tejto spolkovéj krajine s asi 8 mil. obyvateľmi platí od 1.1.2009.

Samozrejme aj v Nemecku je problematika korupcie jasne zapracovaná v trestnom a pracovnom práve, rovnako ako aj v služobných predpisoch úradov. Ale keďže to nepokladajú za dostatočné, vypracovali smernice o prevencii, ktoré sa vzťahujú na široko ponímanú oblasť verejnej správy, vrátane štátnych firiem, regionálnej a komunálnej správy. Zároveň text slúži ako vzor pre interné pokyny rôznych súkromných firiem, ktoré tiež majú podobné dokumenty. Súčasťou smernice je aj protikorupčný Kódex pre zamestnancov verejnej správy.

Ťažiskovými bodmi protikorupčných opatrení je povinnosť všetkých inštitúcií urobiť si vlastnú analýzu rizík korupcie, opakovane sa venovať informovaniu a vzdelávaniu svojich spolupracovníkov vo vzťahu ku protikorupčným opatreniam a ustanoviť pracovníkov, ktorí slúžia svojim kolegom, ako aj občanom alebo dodávateľom, ako kontaktné osoby pre problematiku korupcie.

Analýza rizík je spojená s vypracovaním tzv. „atlasu ohrození“, ktoré by spoločne mali, na základe presne určených otázok v smernici, stanoviť, ktoré pracoviska a ktoré pracovné postupy sú v inštitúcii najviac ohrozené korupciou. Súčasťou analýz sú aj vyjadrenia vedúcich pracovníkov, ktoré posudzujú „rizikovosť“ jednotlivých pracovníkov na takýchto miestach. Pre tieto pracoviska sa odporúča rotácia zamestnancov a dodatočné formy kontroly.

V rámci informovania a vzdelávania o problematike boja s korupciou sa v smernici na prvom mieste hovorí o senzibilizácii voči korupčnému správaniu. Vychádza sa pri tom z faktu, že väčšina ľudí nie je automaticky naklonená tomu správať sa korupčne, ale pod vplyvom z časti neznalosti, z časti iných faktorov postupne môže sklznúť do korupčného správania. Preto je vybudovanie citlivosti na akékoľvek náznaky alebo počiatky korupcie v centre záujmu vedúcich pracovníkov aj školiteľov. Súčasťou tohto vzdelávania je samozrejme aj opakovaný návrat k zásadám protikorupčného Kódexu.

Za rovnako dôležité sa pokladá aj vybudovanie kvalitnej siete kontaktných pracovníkov z radov zamestnancov úradu, pričom sa vychádza z toho, že to nebudú ľudia z personálnych oddelení alebo pracovníci, ktorí majú potieranie korupcie priamo v náplni práce. Ich úlohou je opäť na prvom mieste senzibilizácia spolupracovníkov voči korupcii prostredníctvom poradenstva a osvety. Okrem toho by mali podávať podnety pre vedenie úradu alebo inštitúcie na prípadné preventívne opatrenia alebo vykonanie kontroly, poskytovať poradenstvo a udržiavať kontakt s dozornými a represívnymi

orgánmi. Poverení pracovníci sú viazaní mlčanlivosťou, ktorá sa nevzťahuje na vzťah k vedeniu inštitúcie, kontrolórov alebo vyšetrovateľov. Pre kontaktné osoby sa zdôrazňuje, že by na jednej strane mali byť partnermi pre svojich spolupracovníkov a verejnosť a na strane druhej efektívnym prostredníkom pri transfere informácií zo špecializovaných pracovísk pre boj s korupciou.

Súčasťou smernice je aj obsiahle nadefinovanie toho, ako by mal vyzerieť sponzoring, reklama, dary alebo mecenášstvo v o vzťahu k verejným inštitúciám. Táto časť smernice je zameraná predovšetkým na zabezpečenie transparentnosti a na prevenciu voči akýmkoľvek formám zneužitia týchto procesov ku korupcii. Predpisy ale upozorňujú na fakt, že hlavné riziko je pri zadávaní verejných zákaziek.

Môže sa zdať, že na Slovensku, kde je zrejme hlavným akcelerátorom korupcie systém financovania politických strán a s ním súvisiaci systém vládnutia (a obohacovania sa) na všetkých úrovniach verejnej správy, je priveľmi idealistické zaoberať sa niečím takým ako „drobnou“ prevenciou. Myslím si, že napriek existencii „veľkej a systémovej“ korupcie, s ktorou niektorí z nás tiež nevzdávajú boj, je potrebné otvoriť aj ďalší front boja. Už aj kvôli tomu, že celková suma škôd spôsobených bežne tolerovanou „drobnou“ korupciou je zrejme obrovská a aj preto, že je okolo nás prevaha slušných ľudí, ktorí by takýto postup uvítali.

Michael Petráš

FES Bratislava